

Jaargang 17 - nummer 6 - december 2014

Stichting
Landelijk
Ondersteuning en
Informatiecentrum
Seniorenbeleids-
advisering

NIEUWSBRIEF

themanummer

**wijk-
gericht
werken**

*een
voorspoedig
2015*

het bestuur van LOIS

*Het jaar 2015
zal veel wijsheid van u
vragen.*

*In dit jaar zal de
transitie, onder meer van
de Awbz naar de Wmo,
haar beslag krijgen.*

*We moeten er
van uitgaan, dat dit niet
overal vlekkeloos zal
verlopen.*

*Er is veel kennis nodig
om in het ouderenbeleid
de gemeente te
adviseren hoe problemen
te voorkomen of
op te lossen.*

*Wij zijn er om u bij te
staan.*

***U kunt ook in 2015 bij LOIS ondersteuning
vragen in deze onzekere tijden.***

SAMENWERKEN IN DE WIJK

WIJKGERICHT WERKEN

Decentralisatie overheidstaken

Hoewel in de jeugdzorg, de langdurige zorg en op het gebied van werk, inkomen en onderwijs al decentralisaties en inhoudelijke veranderingen gaande zijn, zal per 1 januari 2015 de grote decentralisatie van overheidstaken (Jeugdwet, AWBZ naar WMO, Participatiewet en Passend onderwijs) naar gemeenten plaatsvinden.

Gemeenten zullen met verschillende taken belast worden in het kader van:

- 1. Jeugdwet (vanaf 2015);*
- 2. AWBZ: begeleiding naar de WMO (vanaf 2015);*
- 3. Participatiewet (vanaf 2014 voor nieuwe aanvragers);*
- 4. Wet Passend onderwijs.*

Het doel van de decentralisaties naar gemeenten is om zoveel mogelijk mensen actief te laten participeren in de samenleving, te laten werken om in hun eigen levensonderhoud te voorzien, de regie over hun eigen leven te laten voeren en

te laten bijdragen aan het welbevinden van hun sociale omgeving. Alle decentralisaties benadrukken zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie. De decentralisaties maken het gemeenten mogelijk dwarsverbanden te leggen tus-

sen de WMO/AWBZ, de jeugdzorg en het domein van werk en inkomen. Kernwoorden bij de samenhang tussen de drie decentralisaties zijn: eigen kracht, zelfredzaamheid, sociale samenhang, participatie en integraliteit. Hierbij zijn ook (zeker voor de doelgroepen jeugd, ouderen en doelgroepen met gezondheidsachterstanden) verbindingen te leggen met preventie. Naast het verbinden van de drie decentralisaties onderling, is het ook wenselijk om de nieuwe taken te verbinden met bestaande taken zoals publieke gezondheid, jeugd, langdurige zorg en participatie.

Gemeenten zijn inmiddels aan de slag gegaan met de decentralisaties, het stellen van nieuwe taken in het sociale domein en het ontwikkelen van een strategische visie met een plan voor een regionale aanpak. Per 1 november j.l. hebben de meeste gemeenten de nodige contracten hiervoor gesloten. Centraal gaat het in dit nieuwe sociale domein erom minder zelfredzame burgers bewust te maken van hun mogelijkheden en hen te helpen die ook te benutten. Het gaat er ook om daadkrachtige burgers te activeren om zich in te zetten voor de samenleving, onder meer ter ondersteuning van minder zelfredzame burgers. Een belangrijke taak in dit kader is weggelegd voor de sociale wijkteams en jeugd- en gezinsteams.

Sociale wijkteams

Sociale wijkteams hebben de opdracht om wijkbewoners te activeren, te helpen participeren en hen te ondersteunen in hun so-

ciaal en maatschappelijk functioneren. Specifiek voor jeugd hebben wijkteams veelal de opdracht om de pedagogische basisvoorzieningen (opvang, school) te versterken. Sociale professionals moeten in de wijk de nadruk leggen op het stimuleren van de zelfredzaamheid, de samenhang en de veerkracht van bewoners. Professionals “zorgen dat” in plaats van “zorgen voor”. Dit vraagt om wezenlijk andere vaardigheden. Met name voor medewerkers gericht op individuele hulpverlening blijkt dit een grote omslag te zijn.

Uitgangspunten als “eigen kracht” en “zelfregieversterkend werken” zijn soms problematisch en worden vaak “plat” ingevuld. Allereerst vraagt het van sociale professionals dat ze kunnen balanceren op de scheidslijn tussen bemoeien en overlaten. Hierbij moeten zij het vermogen hebben om samen te werken met cliëntnetwerken en burgerinitiatieven. Daarnaast vraagt het ook een mildheid en oog voor de grenzen die er zijn aan wat je mensen kunt vragen en verwachten. Voor sociaal werkers die in dit spanningsveld werken is intervisie en coaching van groot belang, ook om te voorkomen dat ze overwerkt raken of een burnout krijgen.

Een sociaal wijkteam heeft een zorgcomponent, een ondersteuningscomponent en een samenlevingscomponent. Doelen van een sociaal wijkteam moeten zijn:

Participatie van wijkbewoners, de soci-

ale samenhang en onderlinge hulp in de buurt of wijk te activeren;
Het ondersteunen van wijkbewoners in hun sociaal en maatschappelijk functioneren;

Het bieden van een contactgelegenheid of toegankelijke plek waar alle bewoners met hun vragen en ideeën terecht kunnen (voorportaal);

Het versterken van de eigen kracht en het “zelfoplossend vermogen” van bewoners;

Het voorzien in toegang tot intensievere of specialistische vormen van ondersteuning;

Het terugdringen van meer specialistische en duurdere hulp uit de 2e lijn.

De taken en werkwijzen van sociale wijkteams zullen o.a. zijn:

Voor alle bewoners in de wijk;
Makkelijk en laagdrempelig bereikbaar;
Zichtbaar, belangstellend en zorgzaam in de wijk aanwezig;

Krachten, mogelijkheden en initiatieven van bewoners benutten en verbinden;
Informatie en advies geven voor zorg en ondersteuning;

Signaleren door vragen in de wijk proactief opsporen;

Preventief werken door vroegtijdig signalen oppakken, vragen en problemen aanpakken door lichte interventies, terughal voorkomen en situaties stabiel houden;

Ondersteuning bieden door zo veel mogelijk collectief eerste hulp voor vragen die eenvoudig zijn op te lossen met de bewoner, zijn netwerk, vrijwilligers en de buurt;

Toeleiding en warme overdracht bij problemen die vragen om een intensievere

aanpak (tijd, kennis, handelen);
Het hebben van een mandaat en handlingsruimte om over eigen grenzen heen te werken.

In het algemeen gaat het er om minder individuele voorzieningen te leveren en meer op te lossen met collectieve, algemeen toegankelijke voorzieningen en meer te sturen op “eigen kracht” van burgers en hun netwerk. Door ook meer naar de burgers toe te gaan, zullen door deze werkwijze problemen vroegtijdig gesignaleerd of voorkomen kunnen worden. Sociaal werk kan ook een brug slaan tussen burgers onderling en burgers en instituties. Er is behoefte aan een integrale, meer generalistische aanpak en sociale wijkteams vormen daarbij een belangrijk middel. Maar alle veranderingen brengen ook spanningen met zich mee. Wat is inmiddels geleerd van experimenten met sociale wijkteams?

Wijkanalyse

Een wijkgerichte aanpak biedt bij uitstek mogelijkheden om aandacht te besteden aan de fysieke en sociale leefomgeving. In de wijk zijn verschillende partijen actief met de focus op de leefomgeving zoals woningcorporaties, welzijnsorganisaties, wijkbeheer, wijkmanagers, wijkpolitie en sportbuurtwerk. De opdracht van een sociaal wijkteam zal zijn te beginnen met een wijkanalyse. Demografische gegevens moeten worden verzameld, maar ook gegevens over de buurt, de voor-

zieningen en de problematiek die zich voordoet:

Wat speelt er in de wijk?

Wat is de bevolkingssamenstelling van jongeren, ouderen, allochtonen enz.?

Waar zitten de krachten en de zwakten in het sociaal weefsel van de buurt?

Zijn er veel individuele problemen, zowel psychisch als somatisch?

Sociale factoren die van invloed zijn op de leefomgeving zijn bijvoorbeeld de bevolkingssamenstelling, sociale veiligheid (criminaliteit) en sociale samenhang in de wijk en gemeente. Maar ook de opleiding, arbeidssituatie en inkomen van de bewoners zijn sociale factoren. In een gezonde sociale leefomgeving:

Wonen mensen veilig en wordt een goede sfeer ervaren;

Is de sociale cohesie groot en krijgen mensen sociale steun van buurtbewoners;

Is bij de inrichting van de omgeving rekening gehouden met de behoeften van de (toekomstige) bewoners en specifieke bewonersgroepen, zoals kinderen, ouderen, chronisch zieken, gehandicapten of lagere inkomensgroepen.

In Amsterdam zijn maatschappelijk werkers, opbouwwerkers, ouderenwerkers, preventiewerkers en sociaal cultureel werkers gestart met wijkanalysen via keukentafelgesprekken, interviews met sleutelfiguren, buurtsafari's en het naloopen van bestaande onderzoeksgegevens. De uitdaging is om op basis van de wijkanalyse haalbare speerpunten te kiezen en een passend sociaal wijkteam samen

te stellen. Dit impliceert het belang van randvoorwaarden en het benoemen van kritische succesfactoren en die mee te wegen in de haalbaarheid van doelen.

Gezondheidsanalyse

Een onderdeel van de wijkanalyse is een gezondheidsanalyse van en in de wijk. Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die bewoners als prettig ervaren, die bewoners uitnodigt tot gezond gedrag en waar de negatieve invloed op gezondheid zo klein mogelijk is. Een integrale aanpak van gezondheidsproblemen richt zich zowel op gedragsverandering als op het verbeteren van de leefomgeving. De leefomgeving is een aangrijpingpunt om mensen tot een gezonde(re) leefstijl te verleiden of om een gezond leefklimaat te creëren. De inrichting van de leefomgeving kan de gezondheid bevorderen.

Een gezonde fysieke leefomgeving:

Is beweegvriendelijk waardoor mensen makkelijk en veilig lopend of op de fiets naar werk, school en winkels kunnen; Heeft woningen, scholen en gebouwen met een gezond binnenmilieu; Heeft in de verschillende wijken een gevarieerd aanbod aan voorzieningen zoals scholen, winkels, bedrijven, openbaar vervoersvoorzieningen en sport; Heeft een goede milieukwaliteit (geluid, lucht, bodem, externe veiligheid); Heeft voldoende, toegankelijk en aantrekkelijk groen, natuur en water.

De Rijksoverheid werkt ook aan de Omgevingswet. Hierin worden meerdere wetten en regels voor de fysieke leefomgeving samengevoegd. De nieuwe wet heeft als doel een veilige en gezonde leefomgeving op een duurzame en doelmatige wijze te behouden, beheren, gebruiken en te ontwikkelen. Duurzaamheid wordt in de Omgevingswet bevorderd door de integrale besluitvorming: door alle relevante aspecten, waaronder gezondheid, in een zo vroeg mogelijk stadium te betrekken.

Om gezondheidsbeleid, bijv. voor ouderen, is het nodig te inventariseren welke gezondheidsproblemen er zijn in de gemeente of wijk.

Welke gezondheidsproblemen komen veel voor in de gemeente?

Welke gezondheidsproblemen hebben grote gevolgen (op individueel vlak maar ook maatschappelijk en sociaal)?

Welke gezondheidsproblemen spelen bij specifieke groepen of wijken? En hoe worden die problemen ervaren door de burgers zelf?

Voor welke gezondheidsproblemen bestaat er draagvlak om aandacht aan te besteden?

Integrale planning

Op basis van genoemde analyses zal een integrale aanpak moeten worden geformuleerd. Integraal beleid sluit ook goed aan bij de aanpak van problematiek van kwetsbare groepen, zoals ouderen. Juist hierbij is de betrokkenheid van meerdere be-

leidsterreinen noodzakelijk voor een effectieve aanpak. Zo hangen bijvoorbeeld gezondheidsachterstanden nauw samen met een laag inkomen, werkloosheid, laag opleidingsniveau en ongunstige woon- en werkomstandigheden, ook uit het verleden.

De sociale wijkteams moeten niet alleen afgaan op datgene wat bij hen wordt gemeld, maar nemen ook zelf het initiatief tot het leggen van contacten, ook met burgers zonder hulpvraag. Zij ontlokken bewonersinzet, ook als het gaat om kwetsbare (buurt)bewoners. Zij bieden eerste hulp en lichte, generalistische ondersteuning. Het gaat niet alleen om de problemen van mensen, maar juist ook om hun mogelijkheden om iets voor een ander te betekenen en om de positieve elementen van een buurt te versterken. Vaak kost het twee tot vier jaar voordat professionals het vertrouwen van de wijkbewoners gewonnen hebben en over een stevig netwerk in de wijk beschikken. Er moet een “community development” komen voor verdere ondersteuning van informele en sociale netwerken en de ontwikkeling van een collectief aanbod.

De basisgedachte achter de inzet van sociale wijkteams is dat er meer vragen in de “nulde en eerste lijn” worden opgepakt en dat zo nodig de tweede lijn wordt ingeschakeld. Samenwerking tussen sociale professionals en specialisten is niet altijd eenvoudig te organiseren. Een lastig punt is het lagere vertrouwen in sociale professionals in de eerste lijn. De regie moet echter bij de eerste lijn liggen. Professionals in de tweede lijn zullen daarom mee moeten veranderen.

Het is van belang dat zij beschikbaar zijn op momenten dat het nodig is en dat zij in hun werkwijze gericht zijn op de zelfredzaamheid en mogelijkheden van bewoners. De ‘sociale huisartsfunctie’ is een wezenlijk aspect van het sociaal wijkteam.

Sociale wijkteams moeten ervoor waken dat experts uit de tweede lijn hun invloed niet gebruiken om extra klanten te verwerven. Zij zouden het contact met het wijkteam wel eens kunnen gebruiken om cliënten zoveel mogelijk naar hun eigen instelling doorverwezen te krijgen. Het is daarom van belang dat deze experts onafhankelijk zijn. Want wanneer de expertise van een zorgaanbieder zelf komt, leidt dit mogelijk tot een advies waar de deskundige zelf belang bij heeft (“WC-eend effect” aldus Jan Telgen, hoogleraar TU Twente)).

Een sociaal wijkteam zal primair moeten bestaan uit generalisten:

Een generalist samenlevingsopbouw, bijv. opbouwwerker;

Een generalist individuele ondersteuning en hulpverlening, bijv. maatschappelijk werker;

Een generalist zorgverlening, bijv. wijkverpleegkundige.

De nadruk is meer komen te liggen bij wat van oudsher tot de kern van sociaal werk behoort: preventief en vroegtijdig ingrijpen en tegengaan van onnodig problematiseren en etiketteren.

Een generalist is een professional die van alle markten thuis is en over een breed arsenaal van kennis beschikt. Voor deze drie basisprofessionals geldt dat zij deels over elkaars grenzen heen

kunnen en moeten kijken en handelen. Zo heeft de professionele opbouwwerker oog voor communicatie in de gezinsituatie, ziet de maatschappelijk werker kansen voor ontmoeting in de buurt en is de wijkverpleegkundige alert op signalen van problematische schulden. Tot het verdere team kunnen behoren de MEE-consulent, de wijkagent, de woonconsulent, de WMO-loketmedewerker, medewerker sociale dienst, enz.

Als de intensiteit van de ondersteuningsvraag te groot wordt, zal het altijd mogelijk moeten zijn het basisteam te versterken, zoals een jongerenwerker in een wijk met overlast van jongeren, en een woonconsulent in een renovatiewijk. Van iedere medewerker zal wel duidelijk moeten zijn wat diens taak en toegevoegde waarde is. Wel is bij genoemde processen een inspirerende en pragmatische coördinator, een sterke teambegeleider met een heldere visie, goede communicatieve vaardigheden, vasthoudendheid en pragmatische aanpak noodzakelijk. Een ervaren professional met veel kennis van de wijk, in staat de teamleden te sturen en hen out-of-the-box te laten denken en handelen.

Niet zonder bewoners

Uit onderzoek van het Verweij-Jonker Instituut blijkt dat de integrale aanpak goedkoper en effectiever is en bovendien duurzamer, als dit gebeurt in samenwerking met vrijwilligers, de buurt en 2e lijnszorg. Het wijkgezondheidsprofiel geeft input om met partners en bewoners in gesprek te

gaan over wat er speelt in de wijk, prioriteiten en mogelijke oplossingen. Het is daarom van belang samen met bewoners aandachtspunten te formuleren voor nieuw beleid. Bewoners dienen in een vroegtijdig stadium betrokken te worden. Welke problemen en kansen zien zij? Waar willen zij zelf mee aan de slag? Hoe zien zij de rol van het sociale wijkteam en andere spelers daarbij, zoals kerken, verenigingen, bedrijfsleven? Men kan daarbij uitgaan van de gemaakte wijkanalyses.

De boodschap moet zijn: zorg dat er iets gebeurt, maar doe dat zo min mogelijk zelf. Samenwerken met vrijwilligers en de buurt biedt daarin zeker mogelijkheden, maar vergt veel vakmanschap en het ambtelijk karakter van sociaal werk. Het werken in een sociaal wijkteam vraagt een integrale blik. Dat betekent dat sociaal werkers bewoners en cliënten vanuit hun eigen leefwerelden de verschillende leefgebieden in samenhang bekijken. Zij zullen kansen zien bij bewoners die weinig meedoen en afstand bewaren tot de samenleving, door het bezoeken van een buurtfeest, het gezamenlijk uitvoeren van een straatschouw en activerend bewonersonderzoek.

Veel burgers zijn al actief of doen graag iets voor een ander in de buurt. Deze mensen kunnen een onmisbare schakel spelen in het oppakken van alledaagse vragen: ontmoeting, praktische hulp bij boodschappen, huis- en tuinklussen, wegwijs maken, maatjescontact, vrije tijd en sport. Andere burgers zijn wellicht actief rond collectieve zaken als leefbaar-

heid, sociale veiligheid en buurtvoorzieningen. Het sociaal wijkteam zoekt samenwerking met deze bewoners en ondersteunt hen waar nodig. Het is daarbij belangrijk dat deze bewoners niet het gevoel mogen krijgen “overvraagd” te worden. Actieve vrijwilligers en sleutelfiguren vervullen vaak een brugfunctie tussen (andere) bewoners en professionals en ondersteunen ze bij de informatievoorziening en signalering.

De opdracht van het sociaal wijkteam dient gebaseerd te zijn op wat er volgens bewoners, maatschappelijke organisaties en gemeente aangepakt moet worden in de wijk. Door de wijkanalyse samen met bewoners uit te voeren, komt het eigenaarschap ook bij bewoners zelf te liggen. De opdracht, duidelijke kaders en afspraken over de opbrengsten vanuit de gemeente met de moederorganisaties, geven helderheid en veiligheid voor de sociaal werkers in het team. Dankzij de kaders hebben zij handeling- en experimenteerruimte: het mandaat om buiten de gebruikelijke paden en het eigen taakgebied te denken en te handelen.

Functie van de gemeente

Het sociaal wijkteam is erbij gebaat als de gemeente een duidelijke opdracht geeft, de noodzakelijke voorwaarden creëert, zoals ontschotting en vermindering van bureaucratie en het proces en de resultaten monitort op basis waarvan de praktijk kan worden bijgestuurd. Een probleem vormt daarbij de gebruikelijke manier van financieren.

In overleg met bewoners en organisaties zal de gemeente sociale wijkteams moeten stimuleren tot samenwerking. Een wijkteam kan alleen goed functioneren bij samenwerking van meerdere organisaties in de wijk. Elke organisatie ziet in het kader van aanbesteding de andere organisatie eerder als een concurrent dan als partner. Professionals lopen elkaar in de weg.

De gemeente moet in staat zijn dit proces te doorbreken. Van essentieel belang zijn de regie van de gemeente, de afstemming met organisaties die niet onder de regie van de gemeente vallen, een duidelijke visie op de inrichting van het sociale domein en het eventueel ontmantelen van organisaties die niet in dit kader thuishoren. Vertrouwen in de nieuwe structuren is onontbeerlijk. Anderzijds moeten bestaande organisaties de ruimte krijgen te experimenteren met de bakens van Welzijn Nieuwe Stijl.

Een ander risico komt voort uit het aanbesteden van het sociale wijkteam door de gemeente, waarbij zich geen aanbieders hebben gemeld, die dit binnen het budget dat de gemeente begroot heeft kunnen en willen doen. Herziening van budgetten door de gemeente is dan noodzakelijk, dan wel zou de gemeente de rol als aannemer kunnen opnemen om de continuïteit van zorg en ondersteuning aan inwoners te waarborgen.

De gemeente voert regie over het opstellen van het gezondheidsbeleid en de uitvoering ervan. Hierbij gaat het niet alleen over de inhoud, maar ook om het proces.

Onderscheiden worden twee soorten regie: intern en extern. Interne regie richt zich op het maken en evalueren van gezondheidsbeleid. De gemeente stuurt daarbij zoveel mogelijk aan op bijdragen van verschillende gemeentelijke beleidsterreinen. Hiervoor is het vaak nodig om bestaand beleid meer met elkaar te verbinden en overlap/tegenstellingen

Bronnen:
 Participatiewiel, Movisie Utrecht;
 Programma Sociaal Werk in de Wijk, Movisie Utrecht;
 Diversiteit in transities sociaal domein, VNG Den Haag;
 Website sociaalwerkindewijk.nl;
 Rapport Methoden Stedelijke Aanpak;
 De Generalist (M. Scholte, A. Sprinkhuizen en M. Zuithof);
 Platform 31: Burgerkracht in de wijk.
 Sociale wijkteams en de lokalisering van de verzorgingsstaat (N. de Boer & J. van der Lans) – 2013;
 Website Gemeente.nu;
 Website Zorgwelzijn.nl/Ouderenzorg;
 Website Decentralisatie-Overheid.nl;
 Focuslijst Verbinding Wijkverpleging en Sociaal Domein van VNG, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Zorgverzekeraars Nederland.

tussen verschillende beleidssectoren te inventariseren. Deze interne regie vraagt tijd en ruimte. Steun en betrokkenheid van afdelingsmanagers (beleidsmedewerkers) en portefeuillehouders (wet-houders) zijn daarbij van groot belang.

Feit is dat integraal gewerkt moet gaan

worden. Eén gezin of huishouden, één plan, één regisseur. Het doel is midden in de samenleving te staan. Weg van alle schotten en kokers, niet alleen bij de zorginstellingen maar ook in het back office bij gemeenten. Samenwerken en loslaten zijn de sleutelwoorden. "De betrokkenheid, de kwaliteit en de houdbaarheid bij de zorg dient overeind gehouden te worden", aldus staatssecretaris van Rijn onlangs. Verder moet het begrip als eigen regie nu echt gaan leven, binnen een participerende samenleving. De wijkteams moeten de loketten gaan vervangen.

Externe regie richt zich op de bijdragen van partners. De gemeente zal een duidelijke visie moeten hebben op de wijkteams. Movisie uit Utrecht heeft begin 2014 een studie uitgevoerd naar gemeentelijke beleidsnota's en evaluatierapporten over sociale wijkteams. Alles wat op papier staat is "heel algemeen en vaag geformuleerd", aldus het rapport. Het ontbreekt aan heldere doelstellingen en een analyse van de lokale en wijkkenmerken. Onduidelijk is, welke problemen sociale wijkteams moeten gaan oplossen en er wordt teveel uitgegaan van rooskleurige effecten. Sociale wijkteams zouden een hype zijn. "Wat we zien is dat veel gemeenten het sociale wijkteam aandragen als dé oplossing voor de transitie en transformatie. Hulp dicht bij de burger, korte lijnen, ontschotting: sociale wijkteams kunnen hier zeker een uitkomst bieden, maar dan moeten we het wel goed aanpakken", aldus Movisie.

De rol van de gemeente zal niet altijd duidelijk zijn. Idealiter geeft de gemeente ruimte aan de inhoudelijke en methodi-

sche deskundigheid van professionals en beperkt zij haar eigen rol tot regie voeren en monitoren van de ontwikkelingen. Monitoring van sociale wijkteams is onontbeerlijk. Deze vereist verheldering van verwachtingen over de resultaten van sociale wijkteams (outcome). De output dient te worden vertaald en gekoppeld aan intermediaire factoren zoals economische ontwikkelingen, ge-

Wenst u meer informatie over het LOIS

Door LOIS te geven thema(mid)dagen m.b.t. maatschappelijke ontwikkelingen zoals participatie, zorg en wonen.

Thema(mid)dagen op verzoek over een door u gewenst onderwerp.

Een bij ons beschikbare introductiecursus voor startende seniorenraden.

Verschenen nieuwsbrieven.

Adviezen van seniorenraden.

Links naar seniorenraden en relevante organisaties.

Bezoek dan onze website: www.loisweb.nl

Daar vindt u ook ons jaarverslag 2013.

meentelijk beleid, wet- en regelgeving, inzet van andere organisaties enz.

De vraag is, of een gemeente zelf een actieve rol moet spelen in het opzetten van een wijkteam. Moet een dergelijke rol tijdelijk of permanent zijn? De gemeente zal het sociaal wijkteam voldoende ruimte moeten geven voor eigen inbreng van professionals en burgers. De gemeente zal ook externe spelers, zoals zorgverzekeraars, woningcorporaties en, bij regionalisering, andere gemeenten erbij moeten betrekken. Hoe de regierol wordt ingevuld, is onder andere afhankelijk van de lokale mogelijkheden en de visie van de gemeente op haar rol rond (gezondheids)beleid. Belangrijke vraag is "wat voor een gemeente willen we zijn?"

Er zijn verschillende scenario's denkbaar:

De gemeente formuleert wel een duidelijke visie en opdracht, maar laat het verder over aan de samenleving. De gemeente is niet meer belast met de uitvoering, maar vervult een faciliterende rol ten opzichte van de samenleving. De uitvoering wordt overgelaten aan het zelforganiserende vermogen van de samenleving. De gemeente zal alleen dan in overleg treden met de uitvoerders, als uit monitoring blijkt dat de uitvoering niet in overeenstemming is met de eerder geformuleerde visie en opdracht. De gemeente werkt samen in de uitvoering met als uitgangspunt dat iedereen afhankelijk is van elkaar en elkaar nodig heeft om maatschappelijke problemen op te lossen. De gemeente is slechts één van de spelers in het veld. Alle partijen zijn wederzijds afhankelijk van elkaar en

dat drijft hen tot optimale invulling van de maatschappelijke coalitie.

Centraal dienen te staan het versterken van de eigen kracht en samenkracht in de nulde en eerste lijn, met het wijkteam als vliegwiel of aandrijving voor verandering. Een nieuwe aanpak die iedereen raakt, ook de gemeentelijke organisaties zelf. Niet blijven hangen in de vorm overlegstructuren. Aan de slag gaan om te ontdekken wat werkt. Meer preventie en minder zware zorg, focus op mogelijkheden en niet op problemen. Werken met hoogwaardige generalisten met ruimte voor afwegingen en beslissingen.

Tot slot

De ontwikkeling van sociale wijkteams heeft ook invloed op de positie van Seniorenraden. Steeds meer beleid wordt ontwikkeld binnen de verschillende wijken. Daar worden analyses gemaakt en plant men een integrale wijkaanpak. Het is gewenst, dat de Seniorenraad kennis heeft van wat daar wordt bedacht en zo mogelijk ook zelf meedenkt. Op grond daarvan worden wensen geformuleerd met betrekking tot gemeentelijk beleid. Het is zaak, dat de seniorenraad wat leeft in de wijk weet te vertalen naar gemeentelijk beleid. De Seniorenraad neemt daardoor een positie in tussen wijkteams en gemeente.

Het zal je moeder maar wezen

2015 Komt in rap tempo op ons af. Het is maar zeer de vraag of alle gemeentes op tijd klaar zijn met de grote transitie die de Regering voor ogen heeft.

Je hoort al dat de HH1, de gewone huishoudelijke hulp bij veel gemeentes opgezegd is. Juridisch zo fout als wat. De zorg in verpleeg -en verzorgingstehuizen wordt uitgekleed tot op het bot. Ouderen waar de urine en uitwerpselen langs de knieën loopt, het is een schande voor onze maatschappij dat zulks plaats vindt.

Ook zal de algemene heffingskorting bij mensen met een AOW en een aanvullend pensioen in 2015 een flinke krater slaan in het vakantiegeld.

Kortom deze regering tracht te bezuinigen over uw en mijn rug.

Wat me verbaast is dat ouderen het als makke schapen laten gebeuren.

Misschien wordt het hoog tijd om de handen in een te slaan en meer aandacht in de lokale en landelijke politiek op te eisen bij de belangrijkste partijen.

Het is belangrijk dat seniorenbeleid op de agenda staat. Ondergeschoven bij de Wmo werkt blijkbaar niet.

Uw actie is nodig want toekijken langs de zijlijn werpt geen vruchten af.

Kortom senioren kom in actie en laat u zich niet verder ringeloren.

WIJKGERICHT WERKEN

IN GEMEENTE NAARDEN

Naarden staat aan de vooravond van een opschaling, die per 1 januari 2016 vorm zal krijgen in een fusie met de plaatsen Bussum, Muiden en Muiderberg. Deze opschaling wordt ingegeven door de noodzaak waarborgen binnen het nieuwe sociale domein per 1 januari 2015 aan de burgers te geven. Binnen de nieuw te vormen gemeente is men overtuigd dat een wijkgerichte aanpak noodzakelijk is voor het slagen van de voorgenomen transitie binnen het sociale domein.

In de periode van 2006 – 2010 is binnen de huidige gemeente het idee van wijkgericht samenwerken met burgers, bedrijven en relevante instellingen en doelstellingen op het terrein van de veiligheid, inrichting en beheer openbare ruimte en welzijn te realiseren, al ingezet. Met deze inzet is bepaald wat de specifieke doelstellingen moeten zijn, welke instrumenten daarbij kunnen worden ingezet, welke uitgangspunten voor dit thema essentieel zijn en is ingezoomd op de consequenties van wijkgericht werken voor het gemeentelijke apparaat.

Wijkgericht werken is een gebiedsgerichte manier van werken, waarbij de gemeente Naarden samen met wijkbewoners en andere professi-

onele organisaties nadenkt en uitvoering geeft aan de aanpak van zaken die spelen rondom schoon, heel en veilig in de buurten van de gemeente Naarden. Competenties als vraag-, oplossing- en resultaatgericht werken spelen hierbij een cruciale rol.

Een tweede aspect is dat het een manier van werken is 'waarbij de gemeente Naarden samen met wijkbewoners en andere professionele organisaties (bijv. woningbouwcorporaties en politie)' aan de slag gaat. Hierin komt terug dat de gemeente trekker van wijkgericht werken is en haar verantwoordelijkheid neemt bij de implementatie van deze werkwijze.

Als hoofddoelstelling is het verbeteren van de directe leefomgeving van wijken in de vorm van zichtbare resultaten. In het verlengde van het voorgaande heeft dit betrekking op de items schoon, heel en (sociaal) veilig. Uit de praktijk blijkt dat de beleving en waardering van de leefomgeving niet alleen van zichtbare resultaten af hangt. Dit heeft deels ook te maken met de afstemming van de in-

grepen die in wijken verricht worden en de behoeften die bij bewoners leven. Het zich 'begrepen' en 'gehoord' worden zijn van grote invloed op de waardering van de woonomgeving en de rol van de gemeente daarin. Vandaar ook dat het vraaggericht werken vanuit de gemeentelijke dienstverlening als tweede doelstelling is opgenomen.

Niet alleen de gemeente is bepalend voor wat er in de wijken van Naarden gebeurt en speelt. Ook scholen, woningbouwcorporaties en andere instellingen spelen daar een rol in. Om die reden is het dan ook van belang om via wijkgericht werken daartussen afstemming te realiseren. Het integraal werken is dan ook als derde doelstelling verwoord.

Tot slot is de bewoner de belangrijkste schakel in het signaleren, adviseren en het mee oplossen van problemen die zich voordoen in het publieke domein. Vandaar ook dat als laatste doelstelling het actief burgerschap is opgenomen. Het wijkgericht werken kan een impuls zijn voor bewoners om steeds vaker onvolkomen-

heden, gevaarlijke situaties te melden of een bijdrage te leveren bij de oplossing en aanpak van een probleem in de directe leefomgeving.

Hieronder zijn de uitgangspunten en een toelichting per onderwerp benoemd voor het wijkgericht werken in Naarden. Het bevat belangrijke aanknopingspunten om het wijkgericht werken concreet vorm te gaan geven.

Wijkgericht werken betekent niet dat de gemeente nu iedereen op zijn wenken bedient! Dit kan niet vanwege de maatschappelijke verantwoordelijkheden die de gemeente op grond van wetten en rijksbeleid heeft. Het is zeker geen 'u vraagt wij draaien' principe maar veel meer een 'u vraagt en u draait mee' gedachte om gezamenlijk een aantal vooraf benoemde doelstellingen op wijkniveau te realiseren. Wijkgericht werken is geen doel op zichzelf maar een instrument om bepaalde doelstellingen/resultaten te realiseren!

Ook kan wijkgericht werken

een belangrijke rol spelen bij het bepalen van deze doelstellingen. Concreet betekent dit dat via de aanpak van wijkgericht werken de stem, de ideeën en initiatieven uit de wijken een plek wordt gegeven in het realiseren en bedenken van beleid. Iedere wijk heeft nu een buurtplatform met eigen website en met eigen interactie. Via de wijkwethouders (de wethouders hebben allemaal een eigen wijkgebied onder de hoede) worden de verdere contacten gelegd en onderhouden.

De reikwijdte van wijkgericht werken is belangrijk. Niet alleen mag worden gekeken naar de fysieke aspecten (openbare ruimte, verkeer, wonen) en naar veiligheid (criminaliteit, vandalisme en sociale veiligheid), maar ook sociaal gebied (maatschappelijke activering, scholing, educatie, cultuur en welzijn) kunnen stappen worden gemaakt. Voor Naarden is ervoor gekozen om de wijk te laten bepalen welke onderwerpen er aan bod komen. Deze onderwerpen zullen in de eerste plaats betrekking hebben op acute wijkproblemen die op (zeer) korte termijn

spelen. Ook kan het gaan over probleemthema's die op middellange termijn een oplossing nodig hebben. Tot slot kan het voorkomen dat er in de wijk behoefte is aan een visie op de toekomst van de wijk op lange termijn, met name op het gebied van bouwprogramma's.

Wijkgericht werken wordt gerealiseerd door bestaande structuren te gebruiken en uit te bouwen en geen nieuwe structuren op te leggen. Vertrekpunt is dat wijken hun eigen dynamiek hebben en dat er sprake moet zijn van "maatwerk". Wel is het van belang om bepaalde, voor Naarden uniforme, "vormeisen" aan een buurtplatform te koppelen. Dit kan bijvoorbeeld verlangen dat er een minimale bezetting en spreiding qua bezetting van een platform moet zijn dat er een eerste aanspreekpunt (contactpersoon) voor de gemeente wordt aangewezen. De gemeente heeft de regiefunctie t.a.v. het wijkgericht werken. Dit betekent dat er vooral in de beginfase een actieve rol van de gemeente nodig is om deze nieuwe werkwijze van de grond te krijgen en te laten landen (bij zowel

wijken als relevante organisaties en instellingen).

Wijkgericht werken vraagt om een heldere visie op de rol van bewoners in trajecten; waar moet de gemeente haar maatschappelijke rol pakken en waar is er ruimte voor bewonersinbreng? Het onderscheid in informeren, adviseren, (mee)ontwerpen, (mee)beslissen en meedoen is daarbij van belang. Deze vragen kunnen worden ingevuld via de zgn. participatieladder: daarin wordt per onderwerp (en evt. per fase van het project) benoemd welke rol er voor bewoner is weggelegd. Worden bewoners geïnformeerd, krijgen ze ruimte om te adviseren, is er ruimte om (mee) te beslissen etc. Aan de start van wijkgericht werken in Naarden wordt de participatieladder steeds geconcretiseerd voor de Naardense situatie.

Wijkgericht werken maakt niet alles mogelijk. Vanzelfsprekend blijven de financiële en inhoudelijke (beleids-)kaders grenzen stellen aan wat er mogelijk is. Bij elke vraag of oplossingsrichting die wordt geformuleerd zal hieraan getoetst moeten worden. Dit

geldt zowel voor oplossingen die binnen de gemeentelijke invloedssfeer liggen als die bij andere organisaties en/of instellingen.

De instrumenten voor wijkgericht werken voor Naarden zijn geweest:

- * Oprichting van een buurtplatform (vormeisen nader te concretiseren);
- * Opstellen van een bewonersconvenant (ingeval bewonersplatforms i.v.v. stichting);
- * Opstellen van wijkbeheerplannen (beheerspeerpunten);
- * Vrijmaken van budgetten om wijkgericht werken in wijken te faciliteren (wijkkrant?);
- * Opstellen van de wijkactielijst (aanbod gemeentelijke diensten en producten per wijk);
- * Aanstellen van wijkmanagers (regisseurs van alle gemeentelijke activiteiten in wijken i.s.m. partners);

- * Adoptie van wijken door wijkwethouders;
- * Instellen van wijktafels / functionarissenoverleg (overleg met alle betrokken professionals in wijk);
- * Opmaken van wijkprofielen; beschrijving van opbouw en sterke en te ontwikkelen kanten van de wijk;
- * Instellen van bewonersbudgetten (bewonersinitiatiefgeld - BIG - waarmee bewoners deels richting kunnen bepalen aan fysieke ingrepen in hun wijk);
- * Instellen, bekend maken en monitoren van een gemeentelijke servicelijn;
- * Opstellen van de jaarlijkse wijkmonitor (onderzoek naar beleving van leefbaarheid, veiligheid, waardering woonomgeving etc);
- * Houden van jaarlijkse wijkenschouwen met bewoners/gebruikers wijk.

Consequenties en uitgangspunten van wijkgericht werken voor gemeentelijke organisaties:

- * Wijkgericht werken wordt in relatief kort tijdsbestek (1 á 2 jaar) ingevoerd en vraagt dus inspanningen van de gemeentelijke organisatie die misschien nog niet zijn voorzien!
- * Voor het faciliteren van de wijken en het kunnen realiseren van wijkwensen moeten budgetten worden vrijgemaakt;
- * In Naarden werd in de eerste fase gewerkt volgens het 'opdrachtgevermodel'. Hiervoor is geen wijziging van de organisatiestructuur benodigd geweest, er werd een projectorganisatie in het leven geroepen;
- * Belangrijke competenties voor de betrokkenen bij wijkgericht werken zijn; helder kunnen communiceren, goed kunnen samenwerken en vraag- en resultaatgericht kunnen handelen;
- * Het bestuur heeft een belangrijke rol in het wijkgericht werken;
- * Wijkgericht werken vraagt om een heldere visie

over bovenwijkse (beleid)zaken;

- * Reguliere inspraaktrajecten, bijv. groenactieplannen, wijzigen niet door de introductie van wijkgericht werken.

Seringenlaan 22
3442 HK
Woerden
Telefoon 0348 – 415995

Telefoon

e-mail

stichting.lois@worldonline.nl

website

www.loisweb.nl

*

Het bestuur van de stichting bestaat uit:

A.P.J. Strookman	voorzitter/redactie
Drs. C.P.G. Tilanus	secretaris/redactie
E.J. Bosman	penningmeester
M.T. Fambach	bestuurslid/redactie
Mw. B. van Hes	2e secretaris
Ds. G. de Klein	bestuurslid/redactie
G. v.d. Meer	bestuurslid/redactie
Mw. I. Gehner-Ellenberger	bestuurslid

*

Donateurs mogen – mits met vermelding – de Nieuwsbrief kopiëren voor hun leden en andere belangstellenden.

Redactie en lay out
Webmaster

Piet Haring
J.A. van Vliet